



# MIS ON ENERGIA?

## Sissejuhatus

Me ei mõtle sellele, kuid **kõike meie ümber paneb liikuma ja toimima energia**. Ilma selleta ei oleks elu Maal, ei saaks sõita autod, kasvada taimed, liikuda inimesed ega loomad. Ei oleks võimalik ehitada maju ja kütta ruume. Energia ei teki ega kao iseenesest, vaid tal on võime muunduda ühest energialiigist teiseks. Energia jäävuse seadus on füüsikas üks olulisem seadus.

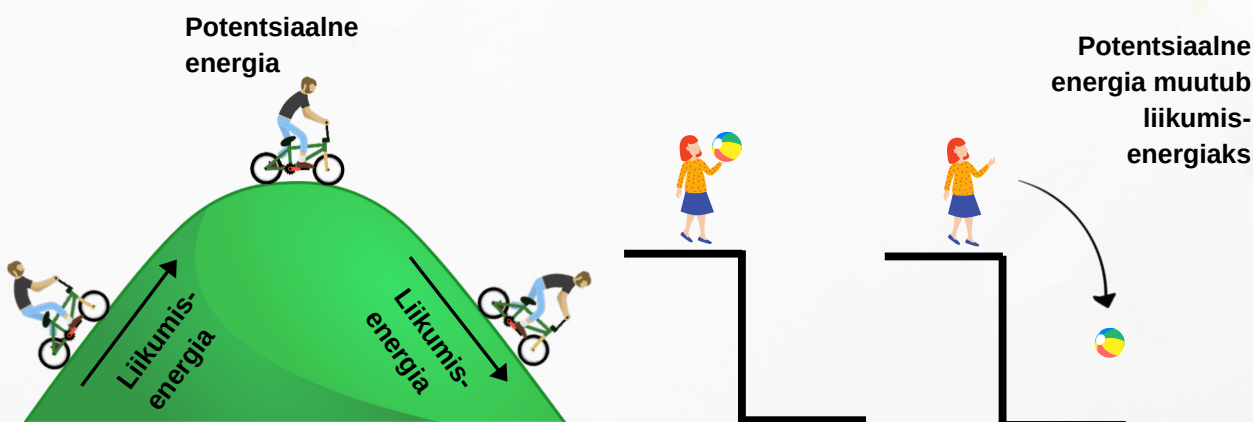
Energia avaldumisvorme on väga erinevaid, nt gravitatsiooni, soojust, valgust, tuumaenergia jne. **Vaatamata energia avaldumisvormide mitmekesisusele esineb kahte liiki energiat - liikumisenergia ehk kineetiline energia ning vastastikmõjust tingitud potentsiaalne energia**. Kui mingi keha on tõstetud Maa pinnalt mingisugusele kõrgusele, siis mõjub nende kehade vahel raskusjõud - järelkult omab maapinnalt üles tõstetud keha potentsiaalset energiat.



**Teema kohta lisainfot ja energialiikide selgitusi leiad:**  
[www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed](http://www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed)



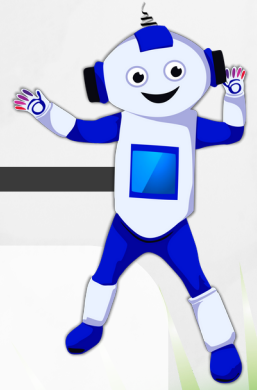
## ENERGIA LIIGID



Mingi keha võime teha tööd võib väljenduda nii liikumisenergia kui potentsiaalse energiana.



# MIS ON ENERGIA?



## Huvitavaid fakte - energia meie ümber



Energia mõõtühik on 1 džaul (1 J). Üks džaul on energia hulk, mis on ligilähedane tööga, mida peab tegema, 100 g õuna tõstmiseks 1 m kõrgusele, rakendades sellele jõudu 1 njuuton (N)



Fotosüntees on looduses aset leidv protsess, mille käigus elusorganismid muudavad päikeseenergia keemiliseks energiaks.



Elektriangerjas on kõigist elektrikaladest kõige võimsam. Ta on suuteline tekitama elektrilaengut, mille pinge on 500-600 volti. Teisteks tuntud elektrikaladeks on näiteks elektrirai ja elektrisäga, kes on võimelised tekitama laengut, mille pinge on vastavalt 200 ja 50 volti. Nt AA patareid tekitavad pinge 1,5 volti ja vooluvõrgus meie telekat tööle panev elektrivoolu pinge on 220 - 230 volti.



Ülesannete faili saad allalaadida Tartu loodusmaja kodulehelt:  
[www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed](http://www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed)



Täpsem info ja juhised ülesannete esitamiseks samuti Tartu loodusmaja kodulehel: [www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed](http://www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed)

**Esimese väljakutse ülesannete tähtaeg on 28.10.2019 kell 21.00**

### Lisainfo ja küsimused:

Katrin Juhanson, 50 555 27

[konkurss@tartuloodusmaja.ee](mailto:konkurss@tartuloodusmaja.ee)

[www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed](http://www.tartuloodusmaja.ee/energy-advice-valjakutsed)

